

2010-03-03

ENTERAL NUTRITION

Ansvarsfördelning vid behov av sondnäring
i ordinärt och särskilt boende inom
Västmanlands län

Definition:

Sondnäring anses likställd med mat och inte med läkemedel. Begreppet enteral nutrition (EN) definieras i det här materialet som näringstillförsel via sond till magtarmkanalen.

Syfte:

Syftet med dokumentet är att skapa riktlinjer och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan kommunerna och landstinget vid behov av sondnäring så att hälso- och sjukvårdens intention om god vård på lika villkor uppfylls oavsett boendeform.

Utgångspunkt:

Utgångspunkten i dokumentet är att landstinget har hälso- och sjukvårdsansvaret för personer som bor i ordinärt boende och kommunerna har hälso- och sjukvårdsansvaret, upp till och med sjuksköterskenivå, för personer som bor i särskilt boende (servicehus, ålderdomshem, korttidsboende, gruppboende för äldre eller *boende med särskild service enligt LSS*). Läkarinsatser ansvarar landstinget för oavsett boendeform.

Behov:

Behov av *enteral nutrition* uppstår när en person inte klarar att äta tillräckligt på normalt sätt. Sondnäring kan *utgöra* enda näringskälla eller *kombineras med* vanlig mat, kosttillskott och/eller intravenös näringstillförsel (parenteral nutrition). Otillräckligt intag kan bero på ätsvårigheter eller ett förändrat behov till följd av en funktionsnedsättning och/eller sjukdom.

Beslut om EN:

Beslut om enteral nutrition via nutritionssond eller gastrostomi fattas av läkare. Perkutan endoskopisk gastrostomi (PEG) sätts på endoskopienhet. Ingreppet görs ineliggande eller polikliniskt d v s med hemresa till boendet samma dag. Nedläggning av tunn nasal nutritionssond görs av läkare eller specialutbildad sjuksköterska på mottagning eller vårdavdelning antingen ineliggande eller polikliniskt.

Ordination av sondnäring:

Medicinskt ansvarig läkare har ansvar för bedömning, ordination och behandling samt att behandlingen samordnas med övrig medicinsk behandling, följs upp och regelbundet utvärderas. Dietist ansvarar i samråd med medicinskt ansvarig läkare för den individuella

nutritionsbehandlingen. Dietisten kan ta initiativ till och föreslå lämplig näringstillförsel (sondnäring och vätska). (SoS-rapport 2000:11)

Ansvar för EN:

Nutritionen är en del av den medicinska behandlingen och omvårdnaden. Den *medicinskt* ansvarige läkaren har huvudansvar för utredning, som leder fram till ordination av rätt behandling. När en person med enteral nutrition skrivs ut från sjukhus kvarstår det medicinska ansvaret *antingen* hos specialistläkaren eller övergår till *patientens* familjeläkare och därmed också ansvaret för den enterala nutritionsbehandlingen. Detta ska tydligt framgå *ur den* upprättade vårdplanen vid utskrivningen.

Medicintekniska produkter:

Sond och gastrostomi för enteral nutrition är medicintekniska produkter utifrån den definition som finns i Lag (1993:584) om medicintekniska produkter 2§2. Bestämmelserna i samma lag 3 § gäller även sondmatningsaggregat, sondsprutor och enterala nutritionspumpar d v s tillbehör som används tillsammans med sonden eller gastrostomin för att den ska kunna användas i enlighet med sitt syfte d v s att tillföra personen tillräckligt med energi, näring och vätska.

Egenvård:

I Socialstyrelsens föreskrift definieras egenvård som hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en patient själv kan utföra. När bedömningen görs i samband med in- och utskrivning av patient i slutenvård (SOSFS 2005:27) ska den behandlande läkaren göra bedömningen och planeringen enligt Socialstyrelsens föreskrift (SOSFS 2009:6). Bedömningen och planeringen ska göras i samråd med patienten och med respekten för dennes självbestämmande. I förekommande fall ska en utredning göras för att avgöra om patienten själv eller med hjälp av någon annan på ett säkert sätt kan utföra en hälso- och sjukvårdsåtgärd som egenvård. Om patienten behöver praktisk hjälp, ska den behandlande legitimerade yrkesutövaren samråda med den eller de närstående som ska hjälpa patienten, ansvarig nämnd inom socialtjänsten, eller ansvarig befattningshavare hos en annan aktör. Bedömningen ska dokumenteras i patientens journal. Den som gjort bedömningen ansvarar för att egenvården omprövas om förutsättningarna ändras. (SOSFS 2009:6 ; Egenvårds- eller Hälso- och sjukvårdsuppgift – Slutrapport, Västmanlands Kommuner & Landsting, 2009 07 03)

Landstingets ansvar:

Sond, gastrostomi och enterala nutritions pump

Landstinget tillhandahåller nutritionssonder, gastrostomier och enterala nutritionspumpar oavsett boendeform. Enterala nutritionspumpar lånas ut från sjukhuskliniken vid behov. Kostnaden för dessa medicintekniska produkter och behandlingshjälpmedel är landstingets *ansvar*. Det medicintekniska ansvaret ligger på verksamhetschefen där den behandlingsansvarige läkaren verkar.

Sondmatningstillbehör

Landstinget tar det ekonomiska ansvaret för sondmatningsaggregat och sondsprutor oavsett boendeform förutsatt att kommunen valt att ansluta sig till *gemensam* upphandling *med landstinget*.

Ordinärt boende:

Sondnäring

Den som bor i ordinärt boende beställer sondnäring från apotek. Specialistläkare inom somatisk sjukhusvård och landstingsdietist har rätt att förskriva sondnäring med 70% landstingsrabatt. Läkaren eller dietisten bedömer *i varje enskilt fall* utifrån diagnos och näringstillstånd om *personen är berättigad till subvention*.

Sondmatning

Om *legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal* har bedömt att sondmatningen är en hälso- och sjukvårdsuppgift ansvarar patientens distriktssköterska eller kommunsjuksköterska* för sondmatningen med utgångspunkt från *hälso- och sjukvårdslagen*. *Behörig sjukvårdspersonal har möjlighet att delegera hälso- och sjukvårdsuppgift till vårdpersonal med reell kompetens för uppgiften enligt bestämmelser i Socialstyrelsens föreskrifter om delegering. (HSL 1982:763 ; SOSFS 1997:14).*

* Gäller kommuner som har övertagit ansvaret för hemsjukvården.

Beställning och leverans av sondmatningstillbehör

Landstinget tillhandahåller sondmatningstillbehör *d.v.s.* aggregat och sondsprutor. Landstinget kan leverera sondmatningstillbehör till alla landstingsadresser t ex familjeläkarmottagningar, som drivs i landstingets regi. Rutin för leverans upprättas i varje enskilt fall.

Sjukgymnast eller arbetsterapeut har *behörighet* att förskriva droppställning på hjälpmedelkort. Droppställning tillhandahålls via Hjälpmedelscentrum.

Kommunens ansvar:

Medicinskt ansvarig sjuksköterska eller verksamhetschef/-er *inom* kommunerna ansvarar för att det finns rutiner för hantering och användning av medicintekniska produkter inom de särskilda boendeformerna. Kan vara olika i kommunerna enligt beslut av ansvarig nämnd. (SOSFS 2008:1)

Särskilt boende:

Sondnäring

Den enskilde får sondnäringen från boendet och betalar alltid för mathållning enligt heldagsportion (gäller även servicehus, korttidsenhet, gruppboende och daglig verksamhet enligt LSS). Kostnad för sondnäring som överstiger heldygnspriset subventioneras av kommunen. De kommuner som valt att ansluta sig till gemensam upphandling med landstinget kan beställa sondnäringen, direkt från grossist, för upphandlat pris och har därmed tillgång till samma produktsortiment *som landstingen har*. Faxmallar för beställning, se bilaga.

Sondmatning

Om *legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal* bedömt att sondmatningen är en hälso- och sjukvårdsuppgift ansvarar patientens sjuksköterska i det särskilda boendet för sondmatningen med utgångspunkt från *hälso- och sjukvårdslagen*. *Behörig sjukvårdspersonal har möjlighet att delegera hälso- och sjukvårdsuppgift till vårdpersonal med reell kompetens för*

uppgiften enligt Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) samt enligt Socialstyrelsens föreskrift om delegering (SOSFS 1997:14)

Beställning och leverans av sondmatningstillbehör

Kommuner som valt att ansluta sig till gemensam upphandling med landstinget beställer sondmatningstillbehör d v s aggregat och sonsprutor från Kronans Droghandel i Borlänge. Kostnaden debiteras landstinget enligt upprättad rutin. Övriga kommuner beställer från aktuell leverantör och tar själva ansvar för kostnaden.

Droppställning ingår i den utrustning som ska finnas på det särskilda boendet.

Ansvarsfördelning vid behov av kosttillägg och övriga livsmedel för särskilda näringsändamål (*särnär*) behandlas i ett separat dokument om **kosttillägg**.